

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Красовської Ольги Олександрівни

на дисертацію Купчак Світлани Богданівни

«Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність обраної теми. Тема рецензованого дослідження поза усяким сумнівом є надзвичайно актуальною. Передусім тому, що проблема професійної підготовки вчителя початкових класів завжди перебувала в центрі уваги педагогічної громадськості. На сучасному етапі розбудови гуманістичної, студентоцентрованої, компетентнісної системи вищої освіти вона набула особливої актуальності. У Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, Концепції Нової української школи, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» акцентується увага на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від учителя початкової школи глибокого усвідомлення переваг особистісно орієнтованої парадигми освіти, компетентнісного, діяльнісного, інтегрованого підходів до організації навчання освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти, методичної грамотності, творчого оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

У контексті підготовки майбутніх учителів початкових класів Нової української школи особлива увага акцентується на формуванні інноваційної компетентності вчителя, його здатності використовувати інновації у професійній діяльності. Серед педагогічних інновацій дисертантка слушно виокремлює проєктну технологію, яка дає змогу впроваджувати міждисциплінарний підхід, інтегруючи предметні знання як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти і поєднуючи їх з

дослідницькою, пошуковою та практичною діяльністю. Саме тому важливим завданням підготовки майбутніх учителів початкових класів є ознайомлення здобувачів вищої освіти з проєктною технологією та формування в них умінь застосовувати її у майбутній професійній діяльності.

Попри те, що виконання проєктів викликає неабиякий інтерес в учнів, вчителі початкових класів ще й досі недостатньо застосовують проєктну технологію в освітньому процесі. Крім того, в типових освітніх програмах для 1-4 класів Нової української школи не вказано теми орієнтовних проєктів, рекомендованих до виконання, тому потенціал проєктної технології в багатьох закладах загальної середньої освіти не реалізовано повною мірою. З огляду на це, назріла необхідність виконання дисертаційного дослідження Купчак С. Б. на тему «Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності», яке є надзвичайно актуальним і своєчасним.

Тему дисертації затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 12 від 26 жовтня 2017 року) й узгоджено рішенням Міжвідомчої ради з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 30 січня 2018 року).

Структура та зміст дисертації. Наукова робота Купчак С. Б. виконана на високому науковому рівні. Структура дисертації є чіткою і логічною, а її зміст відрізняється послідовністю та достатньою аргументованістю висвітлення матеріалу. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (231 найменування, з них 25 іноземними мовами) та додатків.

У першому розділі заслуговує на увагу аналіз категоріального апарату дослідження. Відповідно до логіки аналітико-пошукової роботи, розкрито сутність базових понять дослідження: «професійна підготовка», «професійна діяльність», «професійна компетентність» та «професійна готовність». Нам імпонує авторський підхід до трактування ключового поняття *«готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності»*, як *«результату їх професійної підготовки,*

інтегративної якості особистості, спрямованої на ефективне застосування проєктної технології у професійній діяльності в початковій школі».

Варто відзначити виокремлення дисертанткою та обґрунтування структурних компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності: мотиваційного, змістового і діяльнісного.

Крім того, заслуговує на схвалення обґрунтування сутності проєктної технології, класифікація найпоширеніших типів проєктів та розкриття її особливостей та переваг застосування у початковій школі. Ми поділяємо точку зору дисертантки щодо важливості такого критерію відбору проєктних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи як вплив інновацій на формування компетентностей, необхідних майбутньому вчителю для успішної педагогічної діяльності.

У *другому розділі* дисертантка ґрунтовно проаналізувала освітні програми закладів освіти України та зарубіжних країн (Польщі, Словаччини, Словенії, Болгарії, Франції, Великобританії), за якими проводиться підготовка майбутніх учителів початкової школи. У результаті порівняльного аналізу дослідниця стверджує про те, що в українських ЗВО недостатньо уваги звертають на підготовку здобувачів вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» до застосування проєктної технології у професійній діяльності. Висвітлення зарубіжного досвіду з досліджуваної проблеми є надзвичайно актуальним.

Послідовно реалізуючи мету наукового пошуку, дослідниця розробила теоретичну модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності, яка представлена теоретико-концептуальним, змістовим, процесуально-діяльнісним та результативно-оцінювальним блоками.

Основним засобом реалізації моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи є визначені дисертанткою педагогічні умови: формування позитивного ставлення до проєктної діяльності та стимулювання мотивації майбутніх учителів початкової школи до використання проєктної технології; розширення бази знань здобувачів вищої освіти про проєктну

технологію навчання та її застосування в початковій школі; забезпечення опанування майбутніми вчителями початкової школи умінь використовувати проєктну технологію на основі реалізації технологічного підходу; залучення здобувачів вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» до самостійної дослідницької діяльності з розроблення власних освітніх проєктів.

Третій розділ присвячений проведенню експериментальної роботи, у ході якої встановлено, що реалізація визначених у роботі педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до застосування проєктної технології у професійній діяльності дала можливість досягнути позитивної динаміки рівнів їхньої готовності до цього виду діяльності.

Чітко окреслено етапи формування готовності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» до застосування проєктної технології в професійній діяльності в умовах закладів вищої освіти: 1) підготовчий; 2) теоретико-методичний; 3) практичний.

Особливо варто відзначити розроблення та впровадження вибіркової дисципліни «Інтегроване тематично-проєктне навчання у початковій школі».

Результати експериментального дослідження підтвердили досягнення мети і поставлених завдань. Отримані результати відзначаються науковою новизною і практичним значенням.

Найбільш суттєві наукові результати дослідження.

Дисертаційна робота містить нові наукові положення, які сприяють підвищенню якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті застосування проєктної технології у професійній діяльності.

1. Дисертантка вперше розробила модель формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання проєктної технології у професійній діяльності, визначила, теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови впровадження цієї моделі (формування позитивного ставлення до проєктної діяльності та стимулювання мотивації майбутніх учителів початкової школи до використання проєктної технології; розширення бази знань здобувачів вищої

освіти про проєктну технологію навчання та її застосування в початковій школі; забезпечення опанування майбутніми вчителями умінь використовувати проєктну технологію на основі реалізації технологічного підходу; залучення здобувачів вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» до самостійної дослідницької діяльності з розроблення власних освітніх проєктів).

2. У ході дослідження розкрила сутність поняття «готовність майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності», уточнила значення понять «метод проєктів», «проєктна технологія», «підготовка майбутніх учителів початкової школи», «готовність».

3. Дослідниця визначила та схарактеризувала компоненти (мотиваційний, змістовий, діяльнісний), критерії (особистісно-мотиваційний, інформаційно-когнітивний, операційно-технологічний) та рівні (низький, середній, високий) готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування проєктної технології у професійній діяльності.

4. Авторкою удосконалено процес формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій в професійній діяльності.

5. У результаті наукового пошуку подальшого розвитку набули зміст та інноваційні технології професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні змісту вибіркової дисципліни «Інтегроване тематично-проєктне навчання у початковій школі», методики і завдань для діагностування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності.

Матеріали наукової праці Купчак С.Б. можуть бути використані в освітньому процесі закладів загальної середньої, вищої та післядипломної педагогічної освіти, для підготовки підручників і посібників, методичних рекомендацій, у науково-педагогічних дослідженнях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та наукових праць дослідниці дає підстави стверджувати про обґрунтованість одержаних наукових результатів, що досягнуті завдяки відповідній джерельній базі та застосування цілого комплексу дослідницьких методів, їх повну адекватність конкретним завданням дослідження.

Здійснений автором системний аналіз наукових джерел за темою дисертації дав змогу обґрунтувати теоретичні засади дослідження, уточнити базові поняття, їх взаємозв'язки та взаємозумовленість, розкрити сутність, структуру, ознаки готовність майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології у професійній діяльності, визначити критерії, показники та рівні її сформованості.

Викладений у вступі науковий апарат представленого дослідження – мета, завдання, об'єкт, предмет, гіпотеза визначені грамотно й переконливо, дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації отриманих результатів. Сформульовані дисертанткою висновки та рекомендації відповідають поставленій меті та основним положенням наукового дослідження.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Матеріали дисертаційної роботи були апробовані на двох міжнародних, чотирьох всеукраїнських та двох регіональних науково-практичних конференціях.

Обґрунтовані в дисертації результати дослідження упроваджені в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Публікації Купчак С. Б. з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації, наукові праці відповідають встановленим вимогам. Дослідниця є авторкою 13 публікацій (9 одноосібних), з яких 5 статей опубліковано у фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному виданні; 6 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та один навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, висловимо деякі міркування й побажання до змісту роботи, що потребують уточнення і пояснення:

1. Безумовно позитивним є ґрунтовний аналіз дослідницею освітніх програм українських та зарубіжних закладів вищої освіти, за якими проводять підготовку майбутніх учителів початкової школи. Проте, на наш погляд, дослідження ще більше виграло б, якби було детальніше описано зміст окремих дисциплін, спрямованих на підготовку здобувачів до реалізації проєктної технології (наприклад, «Projekty edukacyjne» в Педагогічному університеті імені Комісії національної освіти в Кракові, Республіка Польща).

2. Під час аналізу понятійно-категоріального апарату дослідження доцільним було б розроблення схеми, на якій позначити взаємозв'язки між основними поняттями дослідження: «професійна підготовка», «професійна готовність», «професійна компетентність», «професійна діяльність», «проєктна технологія» тощо.

3. На нашу думку, в тексті дисертації варто було б конкретизувати теми проєктів, які виконували здобувачі вищої освіти під час вивчення різних навчальних дисциплін у закладі вищої освіти, та оформити цю інформацію у вигляді таблиці.

4. У роботі з-поміж навчальних дисциплін згадано «Методику навчання мистецької освітньої галузі». На наш погляд, дисертація

збагатилася б, якби в ній було ширше розкрито сутність мистецьких проєктів та вказано особливості виконання проєктів з мистецької освітньої галузі в початковій школі.

5. Текст дисертації в деяких місцях містить окремі технічні та стилістичні огріхи та описки.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висновок про відповідність дисертації чинним вимогам

На підставі ґрунтовного аналізу представленої дисертації можна зробити висновок, що дисертаційна робота Купчак Світлани Богданівни «Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності» є завершеним і цілісним дослідженням, має вагоме наукове і прикладне значення, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами), а її авторка – Купчак Світлана Богданівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та
методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Мащук

О. О. Красовська